

શિક્ષણમાં આઈ.સી.ટીનું સંમિશ્રણ

સારાંશ :

આજનો સમાજ નેટવર્કિંગ સમાજ તરીકે ઓળખાય છે તેમાં શિક્ષક સમાજમાં એક મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે તે ભવિષ્યના સમાજને આકાર આપવાનું કામ કરે છે તેથી તેમની પાસે આઈ.સી.ટી.નું જ્ઞાન હોવું જરૂરી છે, તે પ્રમાણે આધુનિક સાધનો અને તકનીકોનું જ્ઞાન હોવું જરૂરી છે. તેથી હાલના યુગમાં શિક્ષણ-પ્રશિક્ષણ સાથે આઈ.સી.ટી નું સંમિશ્રણ કરવાની તાત્કાલિક જરૂરી છે. આ સંશોધન પેપર આઈ.સી.ટીનો ખ્યાલ તેના હેતુઓ, મહત્વ અને શિક્ષણ-પ્રશિક્ષણમાં આઈ.સી.ટીનું મહત્વ દર્શાવે છે તથા આ પાસાઓના અભ્યાસ કર્યા બાદ તે ઉપરથી તારણો દોરવામાં આવે છે જેમકે આઈ સી.ટી સમાજમાં પ્રબળ ભૂમિકા ભજવે છે. માટે જ સમાજને આકાર આપવો હોય તો શિક્ષકો પાસે આઈ.સી.ટી નું જ્ઞાન હોવું જરૂરી છે અને દરેક વ્યવહારુ શિક્ષણ તાલીમ કાર્યક્રમ કમ્પ્યુટરના ઉપયોગ દ્વારા આપવો જોઈએ.

ચાવીરૂપ શબ્દો : વૈશ્વિક નેટવર્ક, આઈ.સી.ટી.સંમિશ્રણ, શિક્ષણ-પ્રશિક્ષણ, શિક્ષક તાલીમ

પ્રસ્તાવના :

આજે આપણે 21 મી સદીનો આનંદ માણી રહ્યા છીએ તે આઈ.સી.ટી ને આભારી છે. માનવજીવનના દરેક ક્ષેત્ર સાથે આઈ.સી.ટી જોડાયેલું છે. અત્યારે આઈ.સી.ટી સમાજની પાયાની જરૂરીયાત બની ગઈ છે. શિક્ષણ એ સમાજનો એક મહત્વનો ભાગ બની ગયો છે તેથી જ શિક્ષણ એ સમાજનું ગતિશીલ પાસું છે. શિક્ષક સમાજમાં એક મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે તેથી જ કોઈ એ યોગ્ય કહ્યું છે કે શિક્ષક એક સામાજિક ઈજનેર છે. તે રાષ્ટ્રનું નિર્માણ કરવા માટેનો બાંધો છે. આ દેશની ગુણવત્તા માત્ર માલસામાન અને સાધનો પર જ નહીં પરંતુ માનવીના કૌશલ્ય પર આધાર રાખે છે કે જે દેશ અનુસરે છે. શિક્ષક સમાજની ગુણવત્તાનો વિકાસ કરવામાં અગત્યનો ફાળો આપે છે તે મુજબ શિક્ષક પાસે આધુનિક તકનીકો અને કૌશલ્યોની જાણકારી હોવી જોઈએ જે આઈ.સી.ટી. સાથે જોડાયેલી હોય. તેથી જ શિક્ષણ પ્રશિક્ષણ સાથે આઈ.સી.ટી નું સંમિશ્રણ કરવાની તાત્કાલિક જરૂરી છે. આ સંશોધન પેપર શિક્ષક પ્રશિક્ષણ સાથે આઈ.સી.ટીના સંમિશ્રણના મહત્વ પર ધ્યાન કેન્દ્રીત કરે છે.

હેતુઓ :

1. આઈ.સી.ટી નો ખ્યાલ.
2. આઈ.સી.ટી નું મહત્વ.
3. શિક્ષણ પ્રશિક્ષણ સંમિશ્રણ આઈ.સી.ટીના હેતુઓ.
4. શિક્ષણ પ્રશિક્ષણ સંમિશ્રણ આઈ.સી.ટીનું મહત્વ.

5. શિક્ષણ પ્રશિક્ષણ સંમિશ્રણ આઈ.સી.ટીના વિવિધ માર્ગો

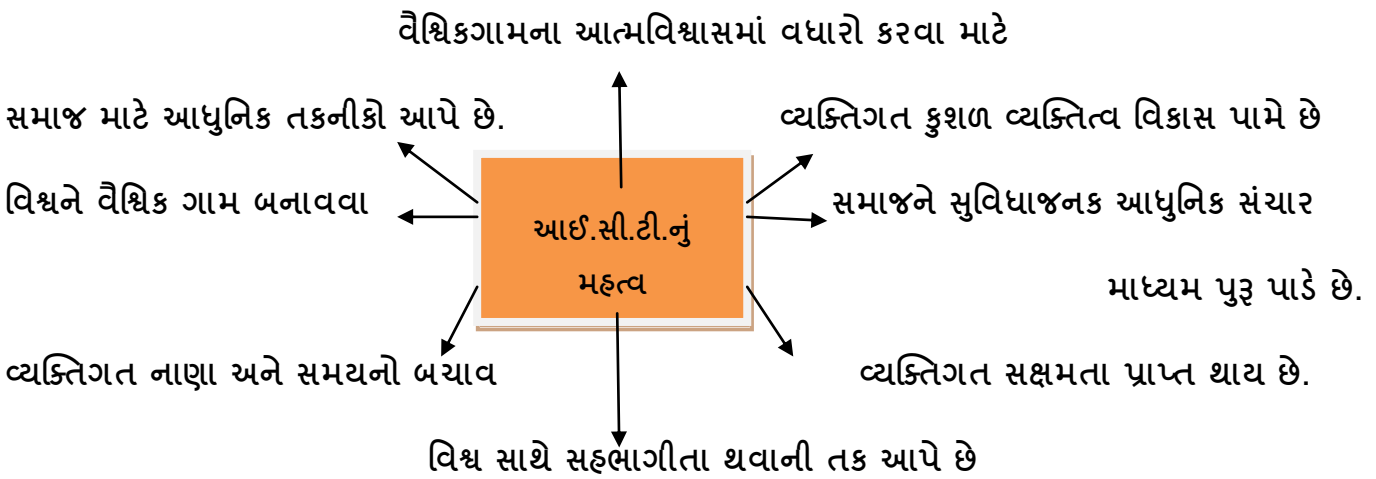
આઈ.સી.ટીનો ખ્યાલ :

વિજાણું યંત્રો દ્વારા થતી માહિતીની આપ લે કે વાર્તાલાપ કે સંદેશાવ્યવહાર .જેમાં તે માહિતી માટે મોબાઈલ,આઈપેડ,ઈન્ટરનેટ જેવા માધ્યમોનો ઉપયોગ થાય છે.

આઈ.સી.ટી એ સમાજના વિકાસ માટેનું આધુનિક સાધન અને ટેકનીક છે તે સમાજના વૈશ્વિક અર્થતંત્ર ને આકાર આપવાનું કામ કરે છે.

આઈ.સી.ટીનું મહત્વ :

નીચે જણાવેલ આકૃતિ માનવ જીવનમાં આઈ.સી.ટીનું મહત્વ બતાવે છે.

શિક્ષણ પ્રશિક્ષણ સંમિશ્રણ આઈ.સી.ટીના હેતુઓ. :

1. શિક્ષણ-પ્રશિક્ષણ મજબૂત બનાવે છે.
2. શિક્ષણ-પ્રશિક્ષણને આધુનિક કૌશલ્ય આપે છે.
3. શિક્ષણનો વ્યક્તિત્વ વિકાસ પામે છે.
4. શિક્ષકને પોતાના વિષયમાં આઈ.સી.ટીનો ઉપયોગ કરવા માટે ઉત્સાહિત કરવા માટે.
5. શિક્ષક વૈશ્વિક શિક્ષક માટેની પ્રેરણા બની જાય છે.
6. કમ્પ્યુટરના માધ્યમથી માહિતીસંચારના વિકાસ માટે.

શિક્ષણ પ્રશિક્ષણ સંમિશ્રણ આઈ.સી.ટીનું મહત્વ.:

શિક્ષણની ગુણવત્તા શિક્ષકોની ગુણવત્તા સુધારણા સાથે શરૂ થાય છે.વ્યાવસાયિક શિક્ષકો તૈયાર કરવા માટે શિક્ષકો પાસે જ્ઞાનના વિવિધ સ્વરૂપો, વિવિધ કુશળતા અને જુદી-જુદી વ્યાવસાયિક મૂલ્યો કેન્દ્ર સ્થાને હોય છે.

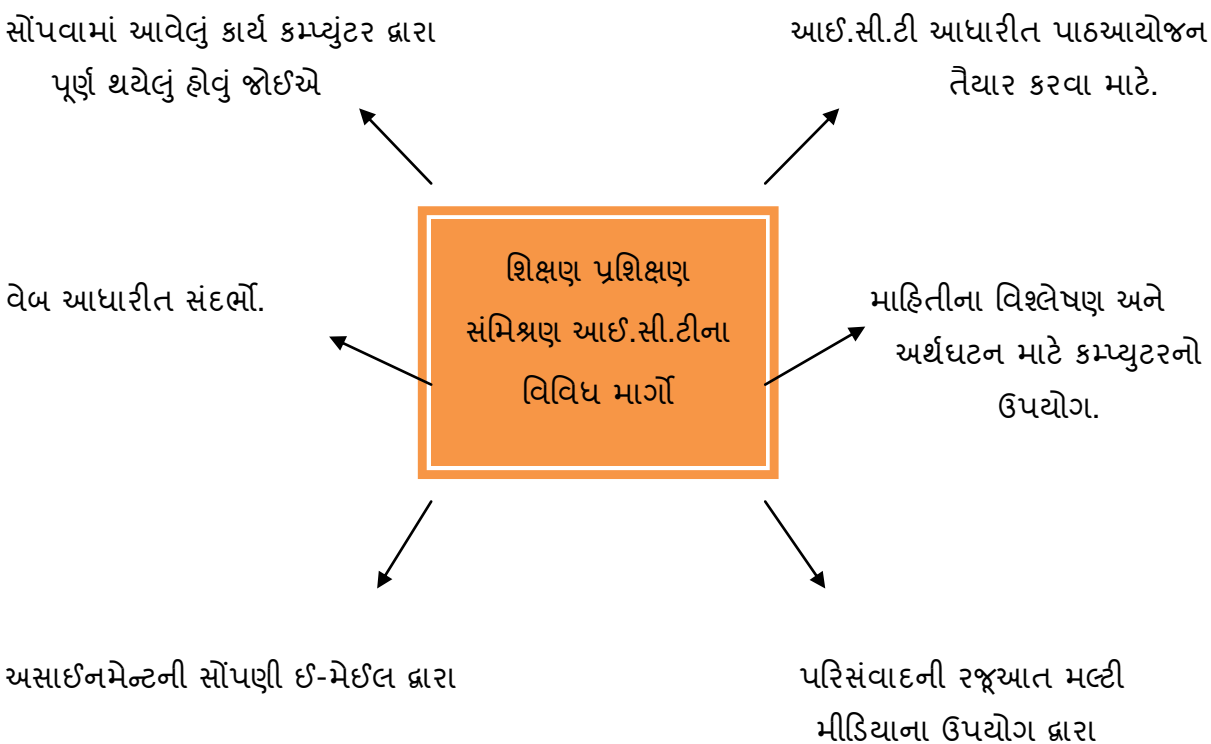
આઈ.સી.ટી શિક્ષકોની ગુણવત્તાના વિકાસ કરવામાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે.જેના પરીણામે અધ્યાપન કૌશલ્યોમાં સુધારો થાય છે અને તે શિક્ષણ પ્રશિક્ષણને નવા પરિણામો પૂરા પાડે છે જે માટે શિક્ષણ પ્રશિક્ષણકારોને આઈ.સી.ટી નું જ્ઞાન હોવું જ જોઈએ તેને લીધે વિદ્યાર્થી શિક્ષક વચ્ચેની કૌશલ્યોનો વિકાસ સરળતાથી થાય છે અને જેના ફળસ્વરૂપે શિક્ષક-વિદ્યાર્થી વચ્ચેની વ્યૂહ રચના આપમેળે શાળાના બાળકો પર

ઉપયોગ કરી શકે છે અને વિદ્યાર્થી આઈ.સી.ટી પર આધારીત બની જશે આઈ.સી.ટીનું કૌશલ્યો હસ્તગત દ્વારા આઈ.સી.ટી વડે શિક્ષક બાબતોના મગજ પર પ્રકાશ પાડી શકે છે.બાબતો હંમેશા નવિનતા ને પ્રેમ કરે છે અને તે શિક્ષણની નવિન પદ્ધતિઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રીત કરે છે અને જે અગાઉ પદ્ધતિ છે તેના કરતાં વધું સારી રીતે શીખે છે.

આજકાલ શાળાના દરેક વિદ્યાર્થીઓ કમ્પ્યુટર વિશે જાણે છે.તેઓ હંમેશા તેમના રોજિંદા જીવનમાં કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ કરે છે.તેઓ કમ્પ્યુટરમાં વિવિધ રમતો રમે છે,સંગીત સાંભળવું,ફિલ્મો જોવી , અલગ-અલગ હેતુ માટે ઈન્ટરનેટ વાપરવું વગેરે તેમના રોજિંદા જીવનના સામાન્ય પાસાઓ છે.એનો અર્થ એ છે કે વિદ્યાર્થીઓ કમ્પ્યુટર વાપરવામાં રૂચી ધરાવે છે. જો કમ્પ્યુટર દ્વારા શિક્ષક પાઠ ભણાવે તો વિદ્યાર્થીને તે ભણવાની મજા આવે. જો શિક્ષક વિદ્યાર્થીને કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ કરવાની પ્રેરણા આપે તો ભણાવવામાં અને શીખવાની પ્રક્રિયામાં તે ફળદાયક નીવડે.આ બાબતમાં શીખવાની ક્રિયા અર્થપૂર્ણ બને આમ આઈ.સી.ટી ની મદદથી શીખવવું અને શીખવું એમ બંને પ્રક્રિયાનો આનંદ માણી શકાય.શિક્ષક તાલીમ સંસ્થાઓ ભવિષ્યના શિક્ષક તૈયાર કરી રહી છે અને એન.સી.ટી.ઈ ના મત મુજબ શિક્ષકો શીખવાની પ્રક્રિયાને ઘડવાની યાવી છે.સંસ્થાએ નવો વિકાસ કરવાની આશા રાખવી જોઈએ અને તેમની ભવિષ્યની ભૂમિકા માટે હેતુલક્ષી શિક્ષકો તૈયાર કરવા જોઈએ.

શિક્ષણ પ્રશિક્ષણ સંમિશ્રણ આઈ.સી.ટીના વિવિધ માર્ગો.:

શિક્ષણ પ્રશિક્ષણ સંમિશ્રણ આઈ.સી.ટી દ્વારા નીચેના વિવિધ રીતે શિક્ષણ-પ્રશિક્ષણના કાર્યક્રમો કરી શકાય છે.

ઉપસંહાર :

આઈ.સી.ટી વૈશ્વિક સમાજમાં અગત્યની ભૂમિકા ભજવે છે. આઈ.સી.ટીના જ્ઞાન વગર વ્યક્તિ મૂંગો અને બહેરો બની જાય છે અને આ આધુનિક જગતમાં ના ટકી શકે. આઈ.સી.ટી વિવિધ કૌશલ્યોથી શિક્ષકનું વ્યક્તિત્વ ઘડે છે. તે આઈ.સી.ટીની આવડતથી ભારતનું ભાગ્ય ઘડી શકે છે. શિક્ષકનું આઈ.સી.ટી વિશેની સારી સમજ વિદ્યાર્થી કે શિક્ષણકાર્યમાં મદદરૂપ થાય છે. તેમજ શાળામાં બાળકોને ભણવામાં ઉપયોગી બને છે. શિક્ષક શિક્ષણ સાથે આઈ.સી.ટી ને જોડવાના ઘણા ઉપાયો છે, જેમકે દરેક પ્રયોગિક કાર્ય કમ્પ્યુટરના ઉપયોગ વડે વિદ્યાર્થી દ્વારા રજૂ કરાવો જોઈએ.

સંદર્ભસૂચી :

- I. બાવા.એસ (૨૦૧૧).ઉચ્ચ શિક્ષણ વૈશ્વિકરણ. ન્યૂ દિલ્હી
- II. કિશન એન.આર(૨૦૧૦).શિક્ષણ પ્રશિક્ષણના વૈશ્વિકપ્રવાહો. ન્યૂ દિલ્હી

*****

Mr.Ashok B.Prajapati

Research Associate

Indian Institute of Teacher Education

Gandhinagar

Copyright © 2012 - 2017 KCG. All Rights Reserved. | Powered By: Knowledge Consortium of Gujarat